

Dr hab. Iwona Kowalska – prof. SGGW
Wydział Nauk Ekonomicznych
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Placheckiej
pt.: Efekty ekonomiczne działań Policji w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego
wykonanej pod kierunkiem dr hab. Tadeusza Dyra – prof. UTH
oraz dr Marzanny Lament (promotora pomocniczego)
na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Prawnych
Uniwersytetu Technologiczno – Humanistycznego
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu**

1. Uzasadnienie wyboru tematu

Tytuł rozprawy doktorskiej w wersji zaproponowanej przez Doktorantkę nie budzi zastrzeżeń i sytuuje się bezdyskusyjnie w dyscyplinie: Ekonomia. Podjęty temat pracy doktorskiej jest ważny dla nauki i praktyki. We wstępie do pracy celnie uzasadniono wybór formacji Policji do analiz uwzględniając dość szeroki katalog innych instytucji zaangażowanych w zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Niemniej w powyższym uzasadnieniu wyboru tematu pracy zabrakło, w mojej ocenie, kwestii dotyczących:

1. Jednoznacznego podkreślenia wagi podjętego tematu w świetle dotychczasowego dorobku nauki w zakresie nurtów szkół ekonomicznych.
2. Wagi podjętej tematyki w kontekście dotychczasowego dorobku literatury przedmiotu – Doktorantka jedynie wskazuje, że brak jest kompleksowego opracowania podejmującego identyfikację i ocenę efektów ekonomicznych działań Policji w ujęciu regionalnym.
3. Podkreślenia unikatowości podjętego wyzwania badawczego pod względem przyjętego horyzontu czasowego do analiz tj. lat: 2006 – 2016.
4. Wskazania potencjalnego grona odbiorców, którzy mogliby być zainteresowani wynikami badań, co podkreśliłoby poza walorami poznawczymi pracy, także jej aplikacyjne atuty.

2. Poprawność metodologiczna rozprawy

Uwaga generalna - założenia metodyczne pracy są zaprezentowane w dwóch jej różnych miejscach tj.: we wstępie i podrozdziale 3.1. (rozpoczyna się dopiero od strony 93 pracy). Przyjęty przez Doktorantkę powyższy sposób „rozstrzelenia” tak kluczowych treści w pracy utrudnia ich percepcję i spowodował pewien niedosyt informacyjny po zapoznaniu się z treścią pierwszego w kolejności fragmentu pracy jakim jest wstęp (np. brakowało informacji o przyjętym czasokresie analiz oraz o liczebności i rozkładzie przestrzennym przyjętych do analiz obiektów badawczych). Przyporządkowanie fragmentów założeń metodycznych do poszczególnych rozdziałów dysertacji utrwała po stronie odbiorcy efekt atomizacji poszczególnych jej partii.

2.1. Problem, cele, teza i hipotezy badawcze

Problem, cele, teza i hipotezy badawcze zostały w pracy zaprezentowane we wstępie i stanowią na ogół dość spójną całość koncepcyjną. Jest to najbardziej wyraziście zarysowane w formule treści głównego problemu badawczego i w treści sformułowanej tezy. Należałoby jednak wyjaśnić, przy okazji użytych w treści problemu i tezy pracy sformułowań, co oznacza sformułowanie: efekty ekonomiczne. Nie zostało bowiem wyjaśnione jaką definicję tego pojęcia w odniesieniu do działań Policji przyjęła Doktorantka w swoim wywodzie. Formuła problemów szczegółowych stanowi poprawną przykładową operacjonalizację problemu głównego pracy.

Cel główny dysertacji, został przez Doktorantkę, okrojony wyłącznie do identyfikacji i kwantyfikacji efektów ekonomicznych działań Policji w zakresie ochrony i utrzymania bezpieczeństwa publicznego Polsce. Do tak okrojonej wersji trzeciej celu głównego zostały przyporządkowane cztery cele szczegółowe, które pozostają w logicznym układzie tematycznym z wyłączeniem jednak celu szczegółowego 4. W efekcie formuła treści C4, najciekawszego w pracy, wykracza poza zakres treściowy przyjętego celu głównego w pracy. Postawione w pracy cele zostały osiągnięte.

W pracy sformułowano cztery hipotezy. Uwzględniając fakt, iż według Ch. F. Nachmias, hipotezy badawcze muszą być:

- jasno sformułowane – należy zdefiniować pojęciowo i operacyjnie wszystkie zmienne;
- konkretne – należy określić jakie są związki pomiędzy zmiennymi;
- sprawdzalne za pomocą dostępnych metod;
- pozbawione elementów wartościujących - stronniczość badacza czy jego subiektywne preferencje nie powinny w żadnym wypadku wpływać na proces badawczy;

należy stwierdzić, że Doktorantka dołożyła dość starań by w dużym stopniu zadość uczynić tym wymogom. Niemniej jednak warto zwrócić uwagę na fakt, iż formuła hipotezy 2 jest dość przewidywalna w weryfikacji, natomiast w treści hipotezy 3 nie jest doprecyzowane przy użyciu jakich miar stwierdzić będzie można poprawę bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Na docenienie za wnikliwość badawczą zasługuje w szczególności formuła hipotezy 4, której treść dotyczy oceny zależności pomiędzy wzrostem wydatków na finansowanie Policji a efektami ekonomicznymi realizacji zadań przez Policję w zakresie ochrony i utrzymania bezpieczeństwa publicznego. I to właśnie treść cytowanej hipotezy 4 w istotny sposób determinuje bardzo pochlebny osąd o Doktorantce tj. jaką sumą koniecznej wiedzy teoretycznej o badanych zjawiskach musiała dysponować by podjąć się trudu zweryfikowania m.in. hipotezy 4 (w przeciwieństwie do hipotezy 1 przy weryfikacji której posiłkowano się badaniami CBOS – por. strona 162 pracy) . Konkludując wątek dotyczący hipotez warto podkreślić, że od trafności i poprawności hipotezy badawczej zależy skuteczność przeprowadzonych badań oraz możliwość wykrycia rzeczywistych uwarunkowań, struktur i dynamiki badanych zjawisk. Doktorantka potrafiła doprowadzić do weryfikacji postawionych hipotez dzięki przyjęciu odpowiedniego aparatu narzędziowego (o czym szerzej w pkt. 2.2.).

2.2. Charakterystyka materiału badawczego i metod badawczych

Dla potrzeb realizacji pracy doktorskiej niezbędny jest materiał badawczy. W recenzowanej pracy Doktorantka wykorzystwała wyłącznie wtórne źródła materiału badawczego. Do wtórnych źródeł, poza literaturą przedmiotu, którą można zidentyfikować w pracy, można zaliczyć m.in. dane zawarte w raportach Komendy Głównej Policji oraz Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczące bezpieczeństwa publicznego. Badania nad poziomem bezpieczeństwa przeprowadzono w ujęciu regionalnym, uwzględniając:

1. liczbę przestępstw ogółem,
2. liczbę przestępstw kryminalnych,
3. liczbę przestępstw gospodarczych,
4. liczbę przestępstw drogowych,
5. poziom wykrywalności przestępczości ogółem,
6. poziom wykrywalności przestępczości kryminalnej,
7. poziom wykrywalności przestępczości gospodarczej,
8. poziom wykrywalności przestępczości drogowej.

Analizę zmian przestępczości przeprowadzono przy wykorzystaniu następujących miar statystycznych: średnia, wartość minimalna, wartość maksymalna, mediana, kwartył dolny, kwartył górny, rozstęp, odchylenie standardowe, współczynnik zmienności, błąd standardowy, skośność, kurtoza. Wartości wymienionych miar statystycznych obliczono przy wykorzystaniu programu Statistica 13 PL. Powyższy wykaz źródeł danych uwiarygadnia rzetelność koncepcyjną badań przyjętą w pracy w szczególności przy przyjęciu przez Doktorantkę czasokresu analiz obejmującego lata 2006 – 2016. Brakuje natomiast wskazania uzasadnienia dla przyjętego przez Doktorantkę akurat tego przedziału czasowego. Mankamentem jest także fakt, że dowiadujemy się o nim tylko pośrednio i to podczas zapoznawania się z treścią empiryczną pracy (dopiero od strony 94 pracy). Pomimo powyższych uwag na pochwałę zasługuje przyjęcie do badań wszystkich regionów Polski w zakresie oceny charakterystyki skali przestępczości: kryminalnej, gospodarczej i drogowej. Ale i tym razem czytelnik tę ważną informację metodyczną uzyskuje pośrednio i dopiero po zapoznaniu się z treścią wyników badań.

W pracy zastosowano faktycznie trzy grupy metod:

- gromadzenia materiału (ze źródeł wtórnych);
- analizy materiału (m.in. metoda Hellwiga);
- prezentacji materiału (graficzna prezentacja materiału z wykorzystaniem tabel i rysunków).

Wprawdzie Doktorantka nie grupuje zastosowanych metod według powyższego podziału to jednak faktycznie w pracy jest reprezentacja metod należących do każdej z trzech wyżej wymienionych podgrup. Doktorantka bowiem na stronie 9 pracy wymienia te metody:

1. Krytycznej analizy literatury, pozwalającą na ocenę stanu wiedzy w zakresie teoretycznych aspektów roli bezpieczeństwa publicznego w teorii dóbr publicznych.
2. Analizy dokumentów źródłowych, pozwalającą na identyfikację stanu bezpieczeństwa publicznego w Polsce oraz wydatków na finansowanie działalności Policji.
3. Analizy i syntezy, pozwalające na kompleksowe i wieloaspektowe ujęcie problematyki badawczej, umożliwiające identyfikację czynników i uwarunkowań determinujących poziom bezpieczeństwa publicznego w Polsce i jego zróżnicowania przestrzennego.
4. Analiz statystycznych umożliwiających ocenę trendów wielkości charakteryzujących poziom i strukturę wydatków publicznych finansujących działalność Policji w celu utrzymania i poprawy poziomu bezpieczeństwa publicznego na poziomie regionalnym i krajowym.

Weryfikację zasadności przyjęcia ww. metod Doktorantka potwierdza w zakończeniu pracy przyporządkowując każdą z tych metod na użytek weryfikacji poszczególnych hipotez.

Reasumując przyjęte i wykorzystane metody badawcze są poprawne i umożliwiły osiągnięcie celów sformułowanych w pracy. Doktorantka wykazała się zatem umiejętnością prawidłowego zaplanowania, zorganizowania i przeprowadzenia badań empirycznych, a następnie dzięki trafnie dobranym metodom analizy poprawnie zinterpretowała uzyskane wyniki badawcze.

3. Konstrukcja i zakres pracy

Praca doktorska składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii. Objętość pracy to 254 strony. Praca ma charakter teoretyczno – empiryczny. Obie płaszczyzny wzajemnie się uzupełniają tworząc dość logiczną całość. Proporcje treściowe w układzie pracy są zróżnicowane – objętość części empirycznej pracy jest przeważająca (obejmuje rozdziały: 3 - 5).

Ocena ogólna układu pracy jest dość pozytywna. Przy czym ujęcie problemowe zagadnień jest zdecydowanie bardziej prezentowane w rozdziałach empirycznych pracy (rozdziały trzy – pięć) w porównaniu z rozdziałami przeglądowymi (rozdziały 1 - 2).

W rozdziale 1 dyskurs dotyczący znaczenia dóbr publicznych stanowi standardową, choć niewątpliwie bardzo rzetelną kwerendę przeglądu stanowisk w tej materii. Wartościowym elementem pracy byłoby ustosunkowanie się Autorki pracy do przytoczanych przez Nią poglądów w układzie myśli szkół ekonomicznych. Jednak tego wkładu Autorki zabrakło. Brak ten jest natomiast rekompensowany oceną przez Doktorantkę bezpieczeństwa publicznego jako dobra publicznego. W tym przypadku chociażby zestawienie desygnatu pojęcia „bezpieczeństwo publiczne” jako klasycznego dobra publicznego ze zjawiskiem prywatyzacji bezpieczeństwa jest przykładem „wyjścia” przez Autorkę poza „utarte” schematy analizy kategorii dóbr publicznych w pracach ekonomicznych. Także analiza trzech wybranych sposobów zapewnienia bezpieczeństwa przez państwo jest poprowadzona w taki sposób by nie pozostawić na „uboczu naukowym” zagadnień dotyczących efektów ekonomicznych. Analiza zakupu dóbr w postaci zagwarantowania bezpieczeństwa w relacji podaźowo – popytowej (por. strona 42 pracy) również zasługuje na pochwałę.

W rozdziale 2, który jest najbardziej odtwórczo zredagowany, tytuł podrozdziału 2.1. jest szerszy od tytułu całego rozdziału 2. Można byłoby, dla lepszego odbioru tej części pracy, umieścić go w rozdziale 1 jako podrozdział 1.3 . Przy ewentualnej decyzji Autorki o publikacji

swej dysertacji pomniejszenie liczby wyliczeń (nadto z użyciem nieprofesjonalnych oznaczeń, które ma miejsce w pracy) warto byłoby zastanowić się nad pogrupowaniem zagadnień według wątku problemu charakteryzując zadania Policji niż według, zaprezentowanego kryterium w pracy, tj. według wskazań ustaw branżowych. Ponadto w ocenie Recenzenta tekst rozdziału 2 obejmujący podrozdziały od 2.2.2 do 2.2.4 jest zbyt daleko odbiegający od meritum pracy, w której obiektami badawczymi są formacje Policji. Wygenerowaną w ten sposób „zwolnioną” objętość w pracy można byłoby spożytkować na zredagowanie tekstu o źródłach finansowania Policji, które to zagadnienie ma aktualnie bardzo iluzoryczną reprezentację w pracy.

Treść rozdziałów empirycznych nie budzi wątpliwości merytorycznych z wyjątkiem braku dookreślenia jaka została przyjęta metodyka szacowania wysokości strat w wyniku zidentyfikowania poszczególnych grup przestępstw oraz skąd pochodzą dane o wysokości średniorocznego wskaźnika strat generowanych przez 1 mieszkańca. Językowo wskazane byłoby także zmodyfikowanie tytułów podrozdziałów z frazą: analiza i ocena. Analiza bowiem służy ocenie więc można byłoby zrezygnować z tego słowa.

W zakończeniu poprawnie stwierdzono osiągnięcie zamierzonych celów badawczych wraz z danymi z pomocą jakich metod badawczych mogło to się odbyć. Brakuje wniosków z badań kto i w jakim zakresie mógłby skorzystać z wyników badań. Dzięki temu zabiegowi Autorka mogłaby wyznaczać ramy kolejnych przedsięwzięć badawczych w zakresie przedmiotowym Jej pracy.

Percepcję treści pracy ułatwia 58 zestawień tabelarycznych oraz 22 rysunki.

Strona formalna układu pracy jest na ogół prawidłowa – dość wysoko oceniam poprawność warsztatu pisarskiego w zakresie stosowania przez Doktorantkę operatu pojęciowego właściwego w naukach ekonomicznych, choć mankamentem jest wyrażanie się przez Doktorantkę w kilku miejscach treści pracy w sposób emocjonalny do oceny działania Policji (np. na stronie 97 mowa jest o doskonałej skuteczności działań policji) jak i wysokości wolumenu środków finansowych przeznaczonych na działania Policji (szczególnie wówczas gdy temu komentarzowi nie towarzyszy podanie danych o konkretnych wysokościach tychże środków finansowych i nie ma wskazania źródeł pochodzenia informacji o tych danych finansowych). Przykładem takich potknięć językowych jest np. sformułowanie na stronie 168 pracy gdzie Doktorantka pisze o ogromnych kosztach ekonomicznych i społecznych. Należałoby wystrzegać się także wskazywania danych finansowych z pominięciem źródła ich cytowania (por. np. strona 105) oraz unikać sformułowań z których treści ma wynikać, że Doktorantce się wydaje, że wartości strat Policji są zaniżone. Od razu pojawia się pytanie, na które nie ma wprost odpowiedzi w pracy – na jakiej podstawie takie komunikaty są

uwidaczniane do publicznej wiadomości. Doktorantce zdarzają się także przypadki personifikowania tabeli (por. np. tekst z ostatniego akapitu na stronie 103) oraz błędnego odsyłania czytelnika do numeru tabeli (np. w tabeli 29 nie ma wykazu zmiennych diagnostycznych jak to sugeruje Autorka na stronie 162 pracy). Zasadność zaprezentowanych cytowań generalnie nie budzi zastrzeżeń. Od strony edytorskiej warto jednak zwrócić uwagę na większą dbałość przy formułowaniu przypisów, gdyż w kilku przypadkach nie ma konsekwencji w zapisach interpunkcyjnych oraz ujednolicenia kolejności elementów noty bibliograficznej (por. np. zapis w przypisie 84 i 86). Doktorantka nie stosuje profesjonalnych znaków wyliczeń oraz przy podawaniu promulgacji niepoprawnie używa frazy wyrazowej” z późn. zm.” (por. np. przypis 140). Należy także poprawić omyłkową podwójną numerację podrozdziału 2.2.2.

Zaproponowany układ i zakres treści pracy doktorskiej jest pochodną bibliografii liczącej 69 pozycji zwartych; 58 ciągłych oraz 29 aktów prawnych. Dobór literatury monograficznej oraz z czasopism jest poprawnie dobrany gdy chodzi o złożoność problematyki. Autorka posiłkowała się również literaturą obcojęzyczną. Dobór literatury w zakresie jej aktualności spełnia standard. Warto jednak zwrócić uwagę, że przy podawaniu aktów prawnych należy pamiętać o podawaniu aktualnie obowiązującej wersji przepisów na moment redagowania tekstu, gdyż to wpływa m.in. na trafność wnioskowania badawczego. Uwaga ta dotyczy jednej z kluczowych ustaw dla treści pracy doktorskiej czyli ustawy zasadniczej. Raczej należałoby także unikać w przypisach przywoływania tego samego aktu prawnego jeden po drugim, gdyż przy kolejnym cytowaniu nie ma potrzeby powtarzania w przypisie tej samej promulgacji (por. przypisy 148 i 149). Niepoprawne jest stosowanie przez Doktorantkę formuły przypisu w postaci wskazania jedynie numeru artykułu i tylko tytułu ustawy bez promulgacji (por. przypis 163).

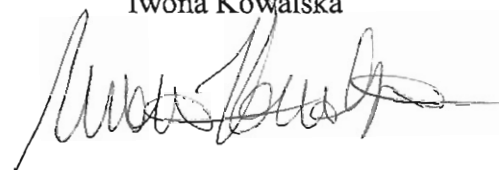
Konkludując pomimo wskazanych uchybień, po ich wyeliminowaniu, obszerne fragmenty dysertacji mogą być docelowo przedmiotem publikacji.

4. Wniosek końcowy

Pomimo wskazanych uchybień stwierdzam, iż dysertacja spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim wynikające z art. 11 ust. 1, art. 12 oraz art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.). Praca prezentuje oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wskazuje na satysfakcjonujący poziom wiedzy Doktorantki z zakresu nauk ekonomicznych – w dyscyplinie Ekonomia. Przedstawiona rozprawa stanowi także samodzielne rozwiązanie

tematu badawczego. Uwzględniając powyższe stawiam wniosek o dopuszczenie pracy Pani magister Magdaleny Płacheckiej pt.: *Efekty ekonomiczne działań Policji w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego* do publicznej obrony na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Prawnych Uniwersytetu Technologiczno – Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

Iwona Kowalska

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Iwona Kowalska', written over a light grey rectangular background.

Warszawa, dnia 16 sierpnia 2019 r.